

**Családtervezés egy magyarországi egyetemen
Gyermekvállalás és terhességmegszakítás az egyetemista lányok körében**

FEW 874

2015. január 06.

Tartalomjegyzék

I.Bevezetés	3
I.2. Szakirodalmi áttekintés	3
I.3. Módszertan.....	9
II. Kutatási eredmények	11
II.1. Párválasztás, párkapcsolat.....	11
II.2. Házasság, családalapítás	12
II.3. Karrier vagy család?.....	13
II.4. Fogamzásgátlás.....	15
II.5. Abortusz.....	17
II.6. Gyermekvállalás az egyetem mellett.....	21
III. Összegzés.....	25
IV. Irodalomjegyzék.....	26
V. Mellékletek.....	27

I. Bevezetés

2014. évi TDK dolgozatomban egy magyarországi egyetemen tanuló fiatal nők családtervezési képét kívánom megvizsgálni. Dolgozatomban nagy szerepet kap az egyetemisták gyermekvállalás, illetve a terhességmegszakítás mellett való döntésének indoka. Témaválasztásom okát legfőképpen személyes érdeklődés adta az egyetemisták gyermekvállalása felé. Az említett témában szakirodalmat kerestem, de sikertelenül jártam el.

A gyermekvállalás gondolata a legtöbb húszas éveiben járó fiatal fejében megfordul, amennyiben megfelelő partnert tudhatnak maguk mellett. Azonban a családalapítás a gyakorlatban csak jóval később valósul meg. A kilencvenes években az egyetemista lányokhoz hasonló korúak többsége már legalább egy gyermekkel rendelkezett. Ebből az látható, hogy a gyermekvállalás kitolódik, melynek egyik legnagyobb problémájának azt tartom, hogy a fiatalok nem tudnák finanszírozni egyetlen gyerek felnevelését sem. A kései családalapítás másik okának véleményem szerint az tekinthető, hogy a fiatal nők félnek, hogy a nem kívánt terhesség bekövetkezésekor tanulmányaikat vagy addig felépített karrierjüket meg kell szakítaniuk.

A gyermekvállalás tudatos döntés, ennek ellenére mégis a szexuális élet terén gyakorta partnert váltók vagy a fogamzásgátlást nem szem előtt tartók körében előfordul a nem kívánt terhesség, ami miatt az abortuszok száma magas. Sokan nincsenek tisztában azzal, hogy a terhességmegszakítás nehéz lelki feldolgozással jár. Az egyetemisták körében nemcsak az abortusz mellett való döntés látható, hanem az is, hogy vannak, akik a gyermekvállalást választják a nem kívánt terhesség bekövetkezésekor.

Dolgozatomban választ szeretnék kapni arra a kérdésemre, hogy a fiatal nők miért választják a tanulmányok folytatása melletti gyermekvállalást, hogyan tudják összeegyeztetni az anyaságot és a karriert, vagy éppen ellenkezőleg következményekkel járt-e az egyetemi tanulmányokra nézve a korai terhesség. Továbbá megvizsgálom, hogyan hat a terhességmegszakítás átélése egy fiatal nőre.

I.1. Szakirodalmi áttekintés

Dolgozatomban szerepet kap a párkapcsolatok kialakulása és megjelenési formái. Magyarországon a párkapcsolat és a családalapítás magatartása folyamatos változáson megy keresztül. Hosszú ideig a házasság jelentette a tartós párkapcsolatok egyetlen formáját. Az élettársi kapcsolat a népesség igen kis részét jellemezte, és egyértelműen házasság utáni

életforma volt. Az élettársi kapcsolatok elterjedése a nyolcvanas évek végén indult növekedésnek (Pongrácz 2003: 56).

Napjainkban egyre elterjedtebb az élettársi kapcsolat. Véleményem szerint ez anyagi feltételekhez is köthető, hiszen a házasság és az esküvő sok esetben a megfelelő kereset hiánya miatt marad el.

„Az emberek választási szabadsága megnőtt és a választható lehetőségek köre is kibővült: ki-ki eldöntheti, hogy egyedül vagy párkapcsolatban él, hogy ez utóbbi formája élettársi kapcsolat vagy házasság és, hogy ezek milyen sorrendben kövessék egymást. A házasság monopoljellege megszűnt, az élettársi kapcsolatok elfogadottsága nő: ez utóbbi ritka és deviánsviselkedésből alakult át a házassági korban lévő generációk többségének tapasztalatává. Az élettársi kapcsolat többnyire nem a házasság helyébe lép, hanem azzal együtt létezik, és bizonyos életszakaszokban- például fiatal korban vagy válás után- jut nagy szerephez. A fiatalkori élettársi kapcsolatokat tekinthetjük a párkapcsolatok tanulási folyamatának, a felnőtté válás részének, míg idősebb korban az életpálya egy szakaszának” (Földházi 2008: 18-19).

Az irodalmi részből látható, hogy az élettársi kapcsolat a fiatalok párkapcsolatának tanulási folyamata a házasság kezdete előtt. Fontos, hogy mielőtt a két fél összeköti életét teljes mértékben megismerjék egymást és választ kapjanak arra a kérdésükre, hogy tényleg egymás mellett szeretnék-e élni. Tapasztalható az is, hogyha a felek közül már mindketten, vagy legalábbis egyikük házasságban élt nem választják újból a házasság életét. Ennek oka az újonnan bekövetkező válástól való félelem is lehet, ami szintén emeli az élettársi kapcsolatok számát.

A házasság helyett sokan választják az együttélést, amit számos körülmény befolyásol. Az esetek egy részében a házasság késleltetésének oka egy biztos állás vagy lakás hiánya, míg az együttélést választók másik részénél a házasság tudatos elutasításáról van szó, hiszen sokak szerint a házasság intézménye csak egy papír. „A valláshoz való viszonyból, a vallásosság meglétéből vagy hiányából bizonyos mértékig következtetni lehet az értékrendbeli eltérésekre. A párkapcsolatra vonatkoztatva: a párkapcsolat formájának megválasztása aligha hat vissza az egyének vallásosságára. A házasságban élők között számottevően magasabb az egyház tanításai szerint vallásosak aránya” (Pongrácz 2003: 61). Az egyház elítéli a házasságon kívüli együttélést és szexuális életet. Ebből következik, hogy a mélyen vallásos egyének között ritka az élettársi kapcsolatban élők száma.

Az élettársi kapcsolatok elterjedése miatt különbséget figyelhetünk meg a házasságban és az élettársi kapcsolatban élő nők termékenysége között. „A házasságban élő nők termékenysége jelentősen, több mint kétszeresen meghaladja a nem házasságban élő nőkéét, a különbség azonban 1990

óta mérséklődött. A házások termékenysége az 1990-es években egyértelműen csökkent, az ezredfordulót követően pedig mérsékeltten emelkedett, az utóbbi néhány évben inkább stagnált. A nem házias termékenység viszont az elmúlt két évtizedben szinte folyamatosan emelkedett, főleg az élettársi kapcsolatban élők és a házasságon kívüli születések növekvő súlya miatt. 2001 és 2009 között a házias termékenység 11%-kal, a nem házias termékenység 19%-kal emelkedett, emellett az összes termékenység alig változott. Ezt az összetétel-változás hatása magyarázza, miszerint az alacsonyabb termékenységű nem házias nők szerepe és súlya nőtt az összes termékenységben a magasabb termékenységű házias nőkkel szemben” (KSH 2011 április: 11).

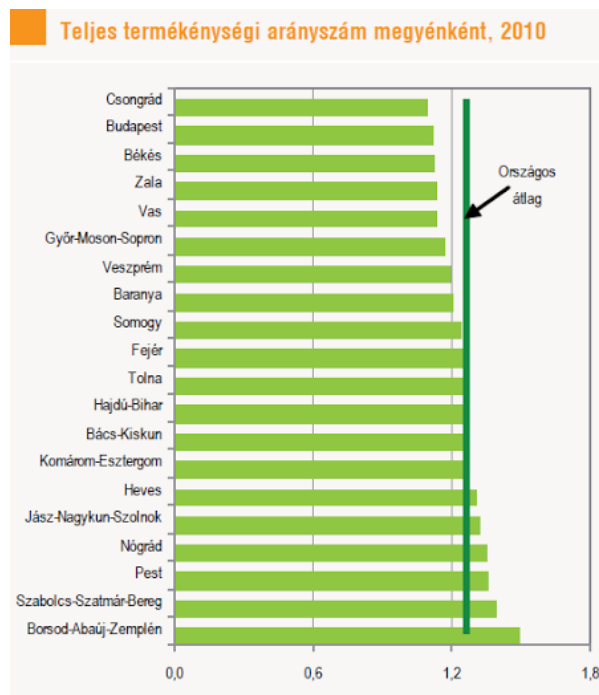
A családalapítás és ezzel együtt a nők gyermekvállalása kitolódik a 30 éves kor feletti időszakra. A késői gyermekvállalásnak nemcsak biológiai, de demográfiai következményei is vannak. „Figyelembe véve a jelenlegi magas gyermektelenségi arányokat, feltételezhető, hogy a mai fiatal nemzedékekben, illetve a most 30-as éveik elején járó nők körében jóval magasabb lesz a végleg gyermek nélkül maradók aránya. Ennek oka elsősorban nem a szándékos, hanem az akaratlan gyermektelenség, vagyis akkor vállalnának gyereket, amikor már késő” (KSH 2011. április :3-4).

A tanulmányok felsőoktatási intézményekben való folytatása is nagy befolyással bír a gyermekvállalás késeltetésére. „A felsőfokú képzésben való részvétel a feltételezések szerint kétféle következménnyel jár. Addig, amíg valaki a képzésben részt vesz, a fogamzásgátlás mai körülményei között igen kicsi, szinte nulla az esélye, hogy gyereket vállaljon. A növekvő részvétel a felsőoktatásban tehát átmenetileg egyértelműen csökkenti a termékenységet. További csökkentő hatással van a gyermekvállalásra az is, hogy a hosszú ideig képzésben résztvevők, a humán tőkéjükbe hosszú ideig beruházók a képzés befejeztével „valameddig” élvezni szeretnék a befektetett erőforrásaik hozamát, vagyis a képzést követően hosszabb-rövidebb ideig dolgozni szeretnének. Végül a felsőfokú végzettségűek esetében a legmagasabb a gyermekvállalás használdozati költsége is, hiszen kereseteik az átlagnál magasabbak és a gyermekvállalás esetén átmenetileg fel kell adni állásukat, amit a családi juttatások csak részben ellentételeznek. A felsőoktatás expanziója, amelyben a nők átlag felett vesznek részt, többféle mechanizmus révén „ösztönzi” és kényszeríti a propagatív korban élő fiatalokat a gyermekvállalási döntések elhalasztására” (Spéder 2004: 142).

A halasztás okaként egyfajta félelem is felfogható. Gyermekvállalás előtt a már munkahellyel rendelkező nők, pozíciójukban stabilitást szeretnének elérni, ugyanis tisztában vannak azzal, hogy a munkaerőpiacra való visszatérést sokféle tényező nehezíti, ám mégis vannak, amik az igénybevevők segítségére állnak. „Az állam által finanszírozott

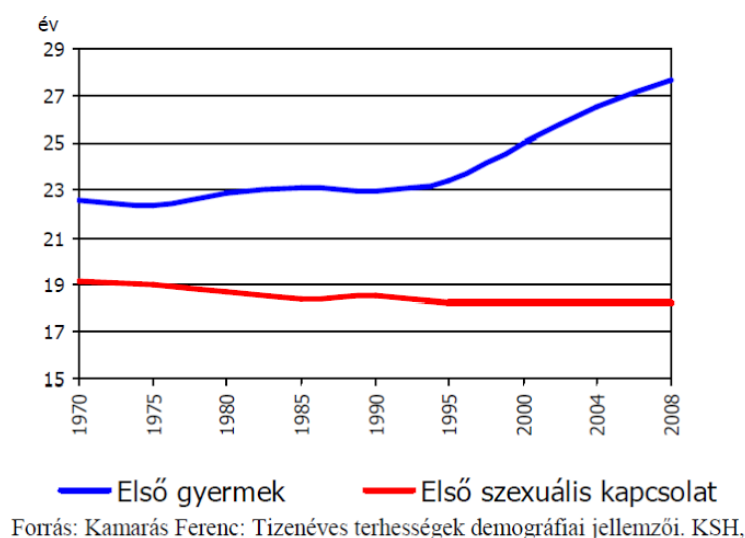
gyermekvédelmi és oktatási intézményrendszer képes támogatni a munkaerőpiacra történő visszatérést, ugyanakkor maguk a munkahelyek is segíthetik a munkavállalókat a munkavégzés és a gyermeknevelés összeegyeztetésében. A munkaerő-felmérés egy korábbi speciális adatfelvétele szerint a gyermekgondozási ellátást igénybe vevők több mint 70%-a tervezi, hogy a pénzügyi ellátásra való jogosultság lejártá után munkát vállal. Arról, hogy a gyermek hány éves korától érdemes az anyának visszatérnie a munkaerőpiacra – és különösen a bölcsőde hasznáról, illetve esetleges káros mellékhatásáról –, megoszlanak a vélemények. A gyermeket vállaló nők, illetve családok lehetőségei (pl. jövedelmi helyzete, életvitele) szintén különbözőek. Általában a jóléti intézkedések, köztük a gyermekgondozási intézményi hálózatok kedvezően befolyásolják a nők munkavállalása és gyermekvállalása között meglévő negatív kapcsolatot. A dolgozó szülők számára rendelkezésre álló gyermekintézmények a bölcsőde, az óvoda, az iskolai napközi, és viszonylag új képződmény a családi napközi”(KSH 2010/6: 1).

Az ország teljes termékenységi arányszámát a gyermekszületésekre –megyéenként felosztva - megfigyelve láthatjuk, hogy Borsod-Abaúj-Zemplén megye, annak ellenére, hogy egy válsághelyzetben lévő régióban foglal helyet, ahol az anyagi jólét hiánya a gyermekvállalás kizáró oka lehet a KSH adatai szerint mégis a legtermékenyebb megyék egyike (1.ábra: KSH 2011. november: 4), és az egyetlen kivétel, ahol a tizenévesek gyermekvállalásában is emelkedés tapasztalható. Ebben a megyében az anyák átlagéletkora 25,4 év, míg Budapesten 30,1 (KSH 2011. április :10,12). Az 1. ábráról megfigyelhető az is, hogy a 2010-es adatok szerint Csongrád megyében és Budapesten született a legkevesebb gyermek. Az országos átlag Győr-Moson-Sopron megye és Veszprém megye termékenységi mutatója között foglal helyet.

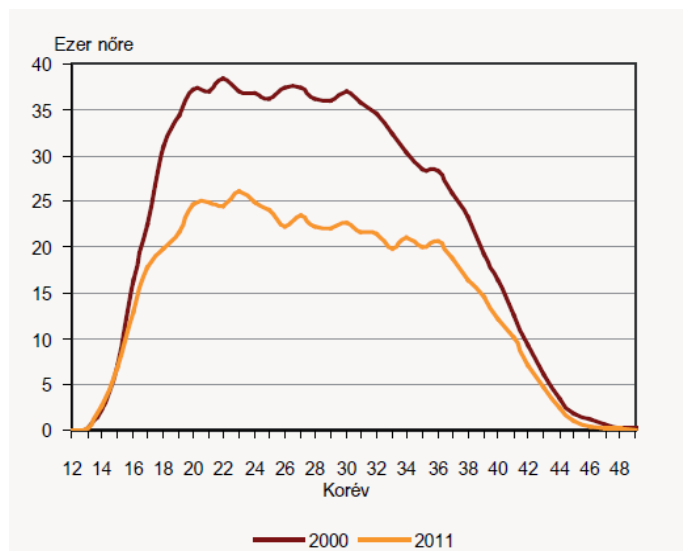
1. ábra

Az anyák életkora az első gyermek születésekor összefüggésben van az iskolai végzettséggel. 1990-ben a 8 osztályt végző nők 20 évesen születték első gyermeküket és ez a kor 2012-re is változatlan marad. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők 1990-ben 25 éves koruk felett vállalták az első gyermeket, míg 2012-ben 30 éves kor fölé növekedett az átlag. A kitolódás oka nem mutat összefüggést az első szexuális kapcsolattal. Kimutatható, hogy évről évre csökken az átlag életkor a szexualitás megjelenésében és ezzel szemben nő az első gyermek születésekor (Kamarás Ferenc: Tizenéves terhességek demográfiai jellemzői; 2. ábra).

2. ábra

A nem kívánt terhesség bekövetkezésekor a gyermeket nem vállalók dönthetnek a művi vetélés mellett. 2011-ben a 16 és 40 év közötti nők körében végrehajtott abortuszok száma a 2000-es adatokhoz képest a felére csökkent. (3.ábra)

3. ábra

Orvosi szempontból a terhesség megszakítás a várandósság kilencedik hónap előtti megszakítása. Az abortusz sok esetben döntés a rossz és még rosszabb helyzet között. Emellett egyfajta születésszabályozási módszer is a fogamzásgátlás vagy éppen ellenkezően annak hiánya mellett. Három fajtáját különböztetjük meg. Lehet spontán vetélés, természetes úton történő és kiváltott okú, mely az anya szándékától függetlenül pl. balesetnél következik be (Korunk 2007: 42-52).

Hosszú időn keresztül Magyarországon bűncselekménynek számított az abortusz. A kb. 80 évig hatályban lévő 1878-as törvénykönyv szerint az egyedülálló nőknél 6-12 hónapig terjedő elzárással büntették a terhességek megszakítását, míg a férjezett nőkre kiszabott büntetés 3 év volt. 1955-ben legalizálták és ennek következményeként rohamosan növekedett az abortuszok száma. „A születésszám egyidejű visszaesése is közrejátszott abban, hogy 1959-ben már több abortusz történt, mint ahány gyermek született. Az „abortuszjárvány” az 1960-as évek végén tetőzött évi 200 ezer feletti terhességmegszakítással. Ekkor minden második ismertté vált terhesség végződött abortusszal, 100 élveszületésre pedig 134 terhességmegszakítás jutott. Az 1970-es évek elejétől már lassan csökkenő trendet mutat az abortuszok száma. Az 1960-as évek végén jelennek meg Magyarországon az orális fogamzásgátló szerek,

és használatuk orvosi felügyelet mellett gyorsan terjed. Az abortuszok csökkenő trendje, igaz mérsékeltebb ütemben, az 1980-as évek elejéig tartott. Ekkor 55 terhességmegszakítás jutott 100 élveszületésre, a teljes abortusz arányszám értéke pedig 105 volt 100 nőre számítva. Ezt követően lassan, de folyamatosan emelkedett az abortuszok száma és az 1989. évi 90,5 ezer terhességmegszakítás 17%-kal volt magasabb, mint az 1980-as évek elején. Az 1990-es években ismét megfordult a trend. A csökkenés már 1992-ben megindult, majd 1993-ban egy év alatt mintegy 15%-kal esett vissza az abortuszok száma. Az 1994. évi stagnálást követően 1995-ben, ha mérsékelten is, de ismét emelkedett az abortuszok száma, az utóbbi három évben azonban a trend ismét csökkenő. Az 1998. évi csaknem 69 ezer terhességmegszakítás 24%-kal kevesebb, mint az 1990. évi, és 7,5%-os csökkenést mutat az egy évvel korábbihoz viszonyítva. Az 1999. első félévi adatok újabb 8%-os mérséklődést mutatnak” (Kamarás 1999:194-197).

Magyarországon napjainkban a terhességmegszakítás elfogadható okai közé tartozik az anya rossz egészségügyi állapota, ha a gyermek a nő ellen elkövetett nemi erőszak következményeként fogant, és ha az anya válsághelyzetben él (1992. évi LXXIX. Törvény a magzati élet védelméről).

A törvényi szabályozással szemben az egyház más álláspontot képvisel. Az egyház az abortusz végrehajtását elítéli, hiszen amikor már megfogant a magzat, az egy új élet lehetőségét hordozza magában, aminek megszüntetése abszolút gyilkosságnak számít.

I.2. Módszertan

Kutatásom során kiválasztottam egy magyarországi egyetemet. Az általam választott intézményben tanuló tíz nővel félig strukturált interjút készítettem. A dolgozatomban felhasznált interjúrészleteket más névvel kívánom közölni, megőrizve ezzel az anonimitást. Az alanyok kiválasztása során arra törekedtem, hogy a lehető legtöbb szemszögből megismerhessem a témát, ebből kifolyólag interjúalanyaim három csoportba sorolhatók. Az első kategóriába, azok az alanyok tartoznak, akik tanulmányaik során teherbe estek és az abortusz mellett döntöttek. Ilyen interjút három fővel készítettem. A második kategóriába négy olyan alanyt választottam, akik az egyetem mellett a gyermekvállalást választották. Végül a harmadik kategóriába, olyan lányokat soroltam, akik nem tartoznak a fent említett két csoport egyikéhez sem. Három lánynál vizsgáltam meg azt, hogy milyen véleményekkel vannak az egyetemista fiatalok a hasonlókorúak gyermekvállalásáról és arról, hogy ők hogyan tervezik a jövőben a családalapítást.

A téma érzékenységeire való tekintettel, a mintavételi eljárás során a hólabda-szerű kiválasztást alkalmaztam. Kiválasztottam néhány adatközlőt, majd az őik ismertségi körében kerestem új mintaelemeket és így tovább.

Az interjúk készítése során csak női adatközlőket vizsgáltam. Kutatásom során az derül ki, hogy ők hogyan vélekednek a felmerülő problémákról. Azért tartottam fontosnak csak nőket vizsgálni, hiszen ők a terhesség és az abortusz folyamata során lelkileg és testileg is egyaránt érintettek a témában.

II. Kutatási eredmények

Ebben a fejezetben a kutatás által kapott eredményeket kívánom ismertetni különböző szempontok szerint.

II.1. Párválasztás, párkapcsolat

A családtervezéshez a párkapcsolat szorosan kapcsolódik, ezért fontosnak tartottam megvizsgálni ezt a témát is. Az egyetemista nők többsége az egyetemen ismerkedik és tanulmányaik megkezdésekor már túl vannak minimum egy párkapcsolaton. Az első, igazi szerelem élménye 15-16 évesen érinti az egyént, amely mély nyomott hagy és emléke kristálytisztán él, különösen a nők fejében. Általában az első szexuális élmény is ehhez köthető. Egyik interjúalanyom Ágnes¹ így mesélt az első szerelméről:

„Az első komoly kapcsolatomnál 15 éves voltam, akkor voltam életemben először igazán szerelmes, 17 éves voltam, mikor szakítottunk. Aztán jött egy nagy szünet, mert azt sokáig emésztettem, ő volt az első, akivel lefeküdtem és én is, mint minden lány, azt hittem, hogy igen az első ember az életünkben az utolsó is. Nagyon nehéz volt feldolgozni, évekbe telt, mert én nagyon ilyen rózsaszín felhő és álmvilágban élek és hiszek az igaz szerelemben, aztán ezt valamennyire szét kellett oszlatni.”

Esetekben a későbbi kapcsolatokra is kihathat egy-egy szerelmi csalódás. Előfordul, hogy egyik kapcsolat csalódása után megoldásnak látják a másikba való menekülést. Ez a megoldás negatív hatással bír, ugyanis folyamatosan új egyénekké alakít ki párkapcsolatot az egyén, akikhez érzelmi szálak fűzik, kapcsolatuk megszakítása után pedig ismét csalódás éri, melynek következtében nem alakul ki pozitív képe a párkapcsolatokról.

Az egyetemisták- elsősorban a nők- körében a hétköznapi beszélgetés témájává vált a párkapcsolat, melynek egyik állítása, hogy azt az embert, aki az adott személy „élete párja” lesz, az egyetemen találja meg. Megfigyeléseim alapján ez nem általánosítható, de kutatásom során szerzett interjúval alátámasztható:

„Danival már 5 éve együtt vagyunk. És hát történt egy nagy, nagyon nagy esemény a mi kapcsolatunkban, már túl voltunk a 4. évfordulónkon és akkor megkérte a kezemet én igent mondtam, úgyhogy most így állunk, hogy eljegyeztük egymást. Fél éve már egy albérletbe össze

¹ Részlet Ágnessel készült interjúból

is költöztünk. Nagyon jó a kapcsolatunk, nagyon szerelmes vagyok, nagyon boldog vagyok. Ő életem párja (...) és ezt annak köszönhetem, hogy ezen az egyetemen megismertem őt.”²

Ugyanakkor beszélgetéseim során kiderült, hogy ez az állítás nem minden esetben igazolódik be. Az egyetemen sokan tanulmányaikra és a diploma megszerzésére koncentrálnak, ami nem mindenki számára egyeztethető össze egy párkapcsolattal. Ezt az állítást az Edinával³ készült interjú egyik részletével kívánom alátámasztani:

„Nem szeretnék most kapcsolatot, nem is lenne rá időm, nem fér most bele az életembe. Tanulok, rengeteg órám van, mellette egy középiskolában tanítok hetente 2 nap is, szombatonként is van óráim. Nekem most nem férne bele az időmbe egy kapcsolat, túl zsúfoltak a napjaim. Most nem azt mondom, hogy ellenzem, meg kerülöm, ahogy csak tudom, egyszerűen csak nem keresem. Jó, most ha szerelmes leszek vagy lesz valaki, akivel el tudnám képzelni a jövőmet hát nem bánom, de jelenleg nincs ilyen.”

II.2. Házasság, családalapítás

Az egyetemisták fejében már kialakul egy kép arról, hogyan képzelik el jövőjüket. Vannak olyanok, akiknek ebben egyelőre még csak a karrier, a munka szerepel, ám a tartós párkapcsolattal rendelkezők körében azt tapasztalhatjuk, hogy komoly elképzeléseik vannak arról, hogyan is szeretnék alakítani családos életüket. Interjúalanyomban, Katában⁴ is kialakult már egy kép:

„Én nagyon szeretnék már családot alapítani. Ha összeházasodunk, akkor utána mindenképpen szeretnék kisbabát, nem számít, mikor jön, a lehető leghamarabb legyen, hogy lehessen több is, hármat szeretnék egyébként, mindig nagycsaládról álmodtam.”

A családalapítás késleltetésének egyik fő okaként az egyetemi tanulmányok végzését és az ezzel együtt járó keresethiányt látom:

„Már ugye egy éve, hogy jegyben járunk, azért a legtöbben az eljegyzés utáni következő nyáron összeházasodnak, hát ez nekünk most lett volna. Mi szerettünk is volna, most összeházasodni, Dani már elvégezte az egyetemet, most kezdett el dolgozni, nekem ez az utolsó évem. De igazából nem tudtuk volna most összehozni az esküvőt. Nem azért, mert nem lett volna rá időnk vagy ilyesmi, hanem azért, mert sajnós, mint mindenhez, ehhez is pénz kell. Dani már

² Részlet Katával készült interjúból

³ Részlet Edinával készült interjúból

⁴ Részlet Katával készített interjúból

dolgozik, egy cégnél, jól is keres, de én még nem és így nehéz spórolni az esküvőre, főleg úgy, hogy lakást is szeretnénk, nem csak albérletben lakni mindig. Ha minden jól megy, akkor most júniusban befejezem az egyetemet és utána remélem lesz munkám és tudunk erre koncentrálni majd. Sajnos nem sajnós az egyetemnek ez a hátulütője, hogy későn tudod elkezdni az életedet. 25 éves vagyok, mindig fiatalon szerettem volna családot, de így elég nehéz sajnós. Mert pl. ha nem jártam volna egyetemre, akkor lenne munkám és lehet, már lenne egy kisbabánk is.”

Dolgozatomhoz készített interjúbeszélgetések során egy olyan esettel is találkoztam, ahol eljegyzésre került sor pár hónappal azután, miután a fiatal nő bejelentette terhességét. Esetükben megfigyelhető, hogy négy éve fennálló párkapcsolatukban a házasság gondolata többször felmerült, de sosem valósult meg. A várandósságnak köszönhetően sor került a régóta várt eljegyzésre. Ennek ellenére a pár mégis úgy véli, bár ideje lenne a házasságnak, mégis kénytelenek ezt késleltetni, hiszen emlékezetes ceremóniát szeretnének, mely anyagilag megterhelő egy keresettel nem rendelkező, egyetemista pár számára.

Ha az egyetemisták mégis házasságot kötnek tanulmányaik során, az bizonyos esetekben a nem tervezett terhességnek tudható be. Ilyenkor a fiatalok, stabil párkapcsolatuk mellett a gyermekvállalást választják, és fontosnak tartják a házasság intézményébe való belépést:

„Mi beszélgettünk már arról, hogy szeretnénk gyereket, meg ő is szeretett volna. Ő már benne is van a korban, mert öt évvel idősebb nálam. Ő nagyon szereti a gyerekeket, ha nem vették volna fel egyetemre óvó bácsi lett volna és nyilván akart sajátot. Nyilván későbbre terveztük, nem az egyetem kellős közepére, de mikor meg tudtuk, hogy van, ugye késett a menstruációm, akkor találgattunk, hogy van vagy nincs. Utána vettünk egy terhes tesztet aztán megcsináltuk és kiderült, hogy van, akkor az első sokk után nagyon örültünk neki. Aztán meg ment szépen minden magától. Megkerestünk egy nőgyógyászt, ő tényleg megállapította, hogy van terhesség.(...) Polgárilag összeházasodtunk, amikor 6 hónapos terhes voltam.”

II.3. Karrier vagy család?

Az előző alfejezetben említettem, hogy az egyetemisták fejében kialakul egy kép a jövőjüket illetően. Kutatásom során azt tapasztaltam, hogy az, hogy jelenleg a karriert vagy a családot helyezik-e előtérbe valamilyen tényező által befolyásolva van. Esetünkben ez a tényező a párkapcsolat megléte vagy éppen ellenkezőleg, a hiánya. A párkapcsolatban élőknek már megfordult a fejében a gyermekvállalás gondolata, egy véletlenszerűen bekövetkező terhesség során az egyetem mellett is megtartanák a babát, hiszen megfelelő segítség mellett összeegyeztethető az egyetem és a karrier. Komoly párkapcsolatban a nők szeretnének

gyermeket, fiatal anyukák szeretnék lenni. Családalapításuk fő megakadályozója a tanulmányok folytatása és az állandó kereset hiánya. A családalapítást helyezik előtérbe, hiszen a későbbiekben, az esetlegesen felmerülő nehéz helyzetekben majd a családjukra tudnak támaszkodni. Ezzel szemben az egyedülálló, szingli nők a karrierjüket helyezik előtérbe, ugyanis a karrier és a gyümölcse, vagyis a pénz, előfeltétele a családalapításnak. Ezen nők számára fontos, hogy olyan helyre szüljenek gyereket, ahol a nélkülözés fogalma ismeretlen.

Ha a gyermekvállalás mellett döntenének, számíthatnának szüleikre, testvérekre és barátokra egyaránt, akik a nehéz helyzetben támogatják őket. Akik párkapcsolatban élnek a nem kívánt terhesség bekövetkezésekor a gyermeknevelést választanák, ezzel szemben a karrierista nők az abortusz mellett döntenének.

A karriert előrébb helyezése miatt a családalapítás kitolódik. Ezt a kort nem lehet előre meghatározni, hiszen ez is tényezők által befolyásolt. Ha az egyénnek van párkapcsolata, akkor hamarabb megvalósítható, ha nincs, akkor jó esély van a 30 éves kor feletti gyermekvállalásra. Edina így nyilatkozott családalapítási terveiről:

„Mindenképp szeretnék pár évet dolgozni a családalapítás előtt. Most vagyok 23 éves, 25 éves koromra, ha minden jól megy, munkába tudok állni, akkor, ha az elmondottaim alapján számolunk 27 éves korom előtt semmiképp sem lesz baba. Viszont ez attól is függ, hogy lesz-e stabil párkapcsolatom, lesz-e, akinek szívesen szülök majd gyereket, akivel el tudom képzelni a családalapítást. Lehet, hogy már csak 30 éves korom után lesz arra úgymond lehetőségem, hogy gyereket szüljek. Az, hogy hány gyereket szeretnék, sok mindentől függ. Függ az anyagi körülményektől is, lehet nem lesz se nekem, se a férjemnek akkora keresete, hogy több gyereket vállaljunk. Lehet, hogy nem lehet majd csak egy, mert nem vagyunk megfelelőek testileg, hogy több legyen. De az is lehet, hogy már bőven harminc felett lesz az első és 40 éves korom felett már semmiképp se szeretnék majd szülni, annak azért nagy kockázata van. Ha lehet, akkor 2 gyereket szeretnék, többet nem, de kettőt mindenképp, de ha csak egy lesz, akkor is nagyon boldog leszek, mert legalább van.”

Azt az állítást, miszerint a gyermekvállalás időpontja előre nem meghatározható egy újabb idézettel kívánom alátámasztani, amelyet Dórizal készült interjúból meríték:

„Mindenféleképpen szeretnék majd gyereket. Családi környezetbe szeretném világra hozni őket, mert két gyermeket szeretnék. Egy odaadó, gondoskodó férj és apa mellett tudom csak elképzelni ezt. Olyan 4-5 év múlva. Nem szeretnék későn családot alapítani, de ugye ezt nem lehet tudni, mikor hozza úgy az élet.”

A gyermekvállalás után a férfi és női munkaerő-piaci helyzetek megváltoznak. Kutatásom során azonban erre a témára nem tértem ki részletesen, mivel gyermeket vállaló

adatközlőim egyetemi tanulmányokat folytatnak, nincs állásuk. Ennek tekintetében dr. Szabó-Tóth Kinga tanulmányából idézek: „A családon belüli férfi/női munkamegosztás a családi életcikluson belül is folyamatosan változik. A család megalakulásának kezdeti szakaszában a szerepek akár kiegyenlítettek is lehetnek, hiszen ebben a szakaszban mind a nő, mind a férfi kenyérkereső az esetek jelentős részében. A családi szerepek alakulásával foglalkozó tanulmányok azt mutatják, hogy fiatal diplomás családokban kevésbé van hagyományos értelemben „családfő”: a feladatokat közösen oldják meg, egymást rugalmasan helyettesítve adott esetben. Amikor azonban a családi életciklusban változás történik, és a családban megszületik az első gyermek, akkor ez a munkamegosztás átalakul - hiszen általánosságban a nők munkaerő-piaci szerepe háttérbe kerül (legalábbis egy időre). A családi /háztartási szerepekben tapasztalható eltolódás azonban sok esetben nem változik már meg akkor sem, amikor a nő visszamegy a munkaerő-piacra, azaz ez a fajta teher-eltolódás a nők hátrányára konzerválódik” (Dr. Szabó-Tóth 2014: 5).

A családalapítás után a legtöbb nő célja a munkaerőpiacra való visszakerülés. Ennek a folyamatnak során az állam különböző formákban van a segítségünkre. A visszakerülés elmaradása sokakban félelmet kelt, ami szintén egy oka a kései gyermekvállalásnak. Munkája során minden nő a lehető legnagyobb teljesítményt kívánja elérni, hogy munkavállalója a későbbiekben visszavárja őt:

„Nagyon remélem, hogy jó tanár leszek, és megfelelően helyt fogok tudni állni a szakmában és majd visszavárnak és így a karrierem nem fog tönkremenni. Úgy tervezem, hogyha majd terhes leszek valamikor, ameddig tudok, addig nagypocakkal dolgozom, utána szerintem 2 évnél többet nem kell otthon maradni a gyerekkel. Ma már vannak nagyon jó bölcsődék, amik alkalmasak arra, hogy amíg a szülők dolgoznak, megfelelő körülményeket biztosítson a gyerek számára. Úgyhogy én minél hamarabb visszaszeretnék majd menni, dolgozni, aztán amíg lelkileg és fizikailag bírom, addig csinálom.”

II.4. Fogamzásgátlás

Kutatásom folyamán a szexuális együttlétek során alkalmazott fogamzásgátlási technikákra nem tértem ki részletesen, mégis lényegesnek tartom megemlíteni. Napjainkban a fogamzásgátlásnak többféle módszere ismerhető, melyek megvédenek a nem kívánt terhességtől. Vannak esetek, amikor ezek alkalmazása mellett történik fogantatás. Hangsúlyozzák, hogy egyik módszer sem nyújt száz százalékos biztonságot és mindegyik járhat valamilyen hibával. Alanyom, Anita is így esett teherbe:

„Nem voltak otthon a szüleim, áthívtam a barátomat, hogy jöjjön, aludjon nálam. Akkor még friss volt nagyon a kapcsolatunk, 1-2 hete lehettünk együtt, már nem nagyon emlékszem. És akkor megtörtént a dolog, szexeltünk, óvszerrel védekeztünk és a végén észrevettük, hogy kiszakadt. Én akkor már gondoltam, hogy baj lesz.”

Az ilyenkor kialakult helyzetek azonnali felismerésekor még megelőzhető a nem kívánt terhesség, azonban vannak, akik nem tesznek ellene semmit:

„Akkor nem is gondoltam arra, hogy vannak olyan lehetőségek, mint pl. az esemény utáni tabletta, és ezzel megelőzhető lett volna az igazi abortusz. Mert tudod ez is annak számít. Csak akkor meg, ha nem is nagyon, de kicsit reménykedtem abban, hogy á csak bebeszélem magamnak.”

A fogamzásgátló módszerek közül a legkevésbé biztonságosnak a megszakításos védekezés mondható, melynek alapja a nő férfi iránt érzett bizalma:

„Meg se fordult a fejembe, hogy ő esetleg átver engem és utána se gondoltam erre. Előadta, hogy ő milyen fáradt, úgyse lesz itt komolyabb dolog, úgyse tart végig, amíg kellene meg hasonlók. És utána én megbíztam a szavában, nyilván vannak jelek, de nem gondoltam azt, hogy megtörténik. Egyébként mindig védekeztünk, akkor így nem.”⁵

Az interjúrészlet alapján megállapítható, hogy a bizalom a nő részéről teljes mértékben megvalósult. Megfigyelhető, hogy a férfi visszaélt a bizalmával és nem tudatta vele, hogy az általuk választott védekezési módszer nem valósult meg. Ebben az esetben a nő nem számított a terhességre, ennek lehetőségét teljesen kizárta bizalmas kapcsolatukra alapozva. Ugyanez a helyzet állt fent Dóri esetében is, ám itt más tényező miatt is kizártnak tartotta a terhességet a fiatal nő:

„Nem védekeztünk. Nem tudom megmondani, hogy miért nem. Gyakran voltunk részegek, amikor szexeltünk. Ez egy furcsa kapcsolat volt. De azért is volt nehéz elhinnem, hogy tényleg terhes vagyok, mert tudni kell róla, hogy kábítószerfüggő. Lassan 10 éve. Emellett iszik sokat és cigizik. Én is iszok és cigizek. Azért sem gondoltam, hogy terhes lehetek, mert nem élvezett belém egyszer sem.”

A fogamzásgátlást nem szem előtt tartók vagy nem megfelelően alkalmazók körében fordul elő a leggyakrabban nem kívánt terhesség, melynek kimeneteléről kétféleképpen dönthetnek: abortusz vagy gyermekvállalás.

⁵ Részlet Zsófiával készült interjúból

Kutatásom során mindegyik interjúalanyomnál rákérdeztem arra, hogy párjukkal vagy éppen alkalmi kapcsolataikkal a szexuális együttlét során alkalmaznak-e valamilyenfajta védekezési módszert. Az elemzés során vegyes eredményeket kaptam. Megfigyelhető, hogy azok a nők, akik abortuszon estek át nem használtak megfelelő védekezési módszert. A gyermekvállalás mellett döntő adatközlők válasza kétféle megoszlást mutatott: vagy védekeztek, vagy pedig elutasították azt. Azok a nők, akik tartós párkapcsolattal rendelkeznek, minden alkalommal odafigyelnek a megfelelő védekezésre, ők legfőképp a fogamzásgátló tabletta szedését részesítik előnyben.

II.5. Abortusz

A nem kívánt terhesség kiderülésekor a gyermekvállalás gondolata a nőket félelemmel tölti el, mely sokszor abortuszhoz vezet. Kutatásom során találkoztam olyan alanyokkal, akik szerint elítélendő, és akik szerint megengedhető az abortusz. Az elítélők közül többen gyilkosságnak tartják:

„Én határozottan gyilkosságnak tartom, nem egy szép dolog az biztos, és finoman fogalmaztam. Nem tudom, én úgy gondolom, hogy mivel ez a gyerek már van, megfogant, a tiéd és megöled, akkor megölted a saját gyerekedet és azt se öljük meg, aki már idősebb.”⁶

Az, aki már átesett egy abortuszon máshogy vélekedik erről. Ők úgy gondolják, hogy a műtét végrehajtásával nagyobb bajt előztek meg.

A terhesség megszakítása bizonyos esetekben mind fizikai, mind lelki következményekkel járhat, mely félelemmel tölti el az abortuszon átesett egyént:

„Lelkileg nehéz volt nagyon feldogozni, utáltam magam, amiatt amit tettem, de értsd meg Te is, hogy nem volt akkor más választásom. Még ugye egy éve sincs, nagyon friss, de muszáj arra gondolnom, hogy az idő mindent meggyógyít.”⁷

A lelki feldolgozás során előfordulhat, hogy az okkal abortusz mellett döntő nő sokat gondol elveszített gyermekére és gyilkosnak tartja magát:

„Megbeszéltük szüleimmel, barátaimmal, hogy soha többet nem hozzuk ezt szóba, senki sem kérdez többet, ha akarok, beszélek magamtól. Egy darabig jól tűrtem, aztán pár hónappal később volt egy hatalmas kiborulásom. Természetesen buliztunk, az embernek ilyenkor megy el az esze. Sírtam, üvöltöttem, nem ismertek rám a barátaim, gyilkosnak neveztem magam, nem

⁶ Részlet Katával készített interjúból

⁷ Részlet Ritával készült interjúból

bírtam felfogni, hogy én ezt megtettem. Reggelre persze megint úgy tettem, mintha mi sem történt volna. Egy alkalommal előfordult az is, hogy öngyilkos akartam lenni.”⁸

Ezt az állítást újabb interjúrészlettel kívánom alátámasztani:

„Vannak nagyon mély napok, vagy órák. Én nem vagyok egy sírós lány, de azóta egy héten egyszer legalább sírok. Amikor alkoholt fogyasztok, vagy buliba vagyok, egyszer csak rám tör egy érzés, a mellkasomban érzem, mintha nyomnának össze, és akkor vége mindennek. Elmenekülök egy helyre, ahol senki sincs és csak sírok. Zokogok órákat, és olyankor legszívesebben szíven szúrnám magam. De nem csak részegen, józanul is, van, hogy a buszon ülök és könnyezni kezdek, mert eszembe jut, az, hogy most ülhetne ő is itt mellettem. Sokszor gondoltam mostanában az öngyilkosságra.”⁹

Mindkét abortuszon átesett alanyomnál megfigyelhető, hogy megfordult a fejükben az öngyilkosság gondolata. Az abortusz során elveszítették saját gyermeküket, így a gyászfeldolgozás lépcsőfokait végig kell járniuk. Esetükben poszttraumás tünetek figyelhetők meg, ugyanis a szórakozás segítségével kívánták gyászukat legyőzni. Ennek tekintetében megállapítható, hogy nem a normális módon megy végbe a folyamat.

Fontosnak tartom, hogy az abortusz mellett való döntés meghozatalában legyen kire támaszkodni, legyen, akinek kikérhető a véleménye:

„Elsősorban a barátaimra számíthattam. Egy fiú és egy lány barátom voltak az elsők, akiknek elmondtam. Azt is elmondtam, hogy nem tartom meg a gyereket. Egyáltalán nem próbáltak lebeszélni a döntésemről. Egyébként ittam, cigiztem az abortuszig, az is bennem volt, hogy véletlenül se gondoljam meg magam. (...) Anya csak annyit mondott, hogy megyünk, kérünk időpontot abortuszra. Meg se kérdezték, hogy én mit szeretnék. Persze azt nem tudták még akkor, hogy én ugyanígy döntöttem, de akkor is. Az én életem, én testem az lesz, amit akarok.”

Interjúalanyom elbeszéléséből kitűnik, hogy szülei nem kérdezték ki a véleményét, hanem nyílt tényként közölték gyermekükkel az abortuszt. Alanyomnak szüleivel rossz a kapcsolata, nem támaszkodhat rájuk. A műtéti beavatkozás anyagilag megterhelő, főként egy keresettel nem rendelkező fiatal számára. Anita is ezért döntött amellett, hogy elmondja szüleinek terhességét. Ezzel szemben abortuszon átesett másik alanyomnál, Ritánál az tapasztalható, hogy titokban szeretne volna tartani terhességét és az abortuszt:

⁸ Részlet Anitával készített interjúból

⁹ Részlet Dórizal készült interjúból

„A szüleinknek nem mondtuk el, teljesen kihagytuk őket, nem akartuk, hogy tudják, nem akartuk fájdalmat és terhet okozni, mindent ketten a párommal intéztük. Igaz, később kiderült, apukám rám talált a kórházban, mikor vizsgálásra mentünk már a műtét után, ott volt pont ő is. Később megbeszéltük, nem haragudtak, persze először mérgesek voltak, hogy eltitkoltuk, de megértették és büszkéek voltak ránk, hogy az ő érdekükbe tettük ezt.”

Rita jelenleg is azzal a párjával él kapcsolatban, akivel az abortusz folyamán. Vitájuk során elő szokott kerülni a művi vetélés folyamata, de mindez csak azért, hogy még óvatosabban és biztonságosabban létesítsenek szexuális kapcsolatot.

Már említettem, hogy az abortusz gyilkosságként is értelmezhető. Az egyház tanítása szerint szintén elítélendő. A vallásosság miatt bűnnek számít, de női interjúalanyaim szociális érzékenysége miatt megbocsájtható bizonyos esetekben:

„Igen, vallásos vagyok, bűnnek számít, én biztos, hogy nem döntenék mellette. Viszont nem ítélem el. Nem tudhatjuk, hogy azoknak, akiknek abortusza volt, milyen a családi háttérük. Lehet, hogy nem tudnak senkire se támaszkodni és segítség nélkül szerintem lehetetlen egy gyereket felnevelni. Lehet, hogy az a gyerek beteg lenne, ha megszületne. Na, akkor én is elgondolkoznék rajta. Nem magam miatt, mert ugyanúgy az enyém lenne és imádnám, hanem miatta. Mert gondoljunk csak bele, hogy mi le tudnánk élni betegen az életünket? Én nem hiszem, nehéz lehet. Szerintem, ha az ember ezt előre tudja, akkor lehet, hogy jobb emellett dönteni. De nem tudom, lehet, ha ez megtörténne, akkor is ragaszkodnék ahhoz, hogy nem vetetném el, nem tudom. Szerintem az abortusz elég nagy lelki traumát ad az embernek, amit még segítséggel is borzasztóan nehéz lehet feldolgozni, én biztos, hogy még 70 éves koromban is ezen gondolkoznék.”¹⁰

Ezzel szemben megfigyelhető, hogy hiába vallásos az egyén, mégsem emiatt ítéli az abortuszt:

„Én eleve nem tudtam volna megölni a saját gyerekemet, nem azért mert valaki azt mondta, hogy ne csináld. Amikor megtudtam, hogy van, már az érzelem meg volt iránta. Én nem lettem volna rá képes, de nem azért, mert valaki három-négyezer évvel ezelőtt leírta egy kőtáblára, hogy ne ölj. Meg, ha itt tartunk, akkor a házasság előtti szex is ugyanúgy bűnnek számít.”¹¹

¹⁰ Részlet Ágnessel készült interjúból

¹¹ Részlet Marcsival készült interjúból

Megismertem olyan esetet is, ahol a születendő gyermek édesapja már nem él párkapcsolatban a nővel és a nő ennek ellenére a gyermek születése mellett dönt, és választását tényként közli a gyermek apjával. Bár a nő döntött, a férfi mégis befolyásolni próbálja a nőt és megpróbálja rábeszélni a terhességének megszakítására:

„Úgy voltam vele, hogy nem ő az, akinek ezt az egészet át kell élnie. Tudtam, hogy már nem leszünk újra együtt és nem is adtam volna rá lehetőséget, mert tudtam, hogy ez nem működhet tovább. Akárhogy is itt ő volt az, akinek a legkisebb változás végrement az életében. Amikor elmondtam neki, rögtön azt mondta, hogy el kell vetetni. Azt is nagyon támogatta volna, hogy örökbe adjuk, azt mondta szó szerint, hogy könnyebb lenne az a tudat, hogy valahol él egy gyereke és nem kell megismernem, úgyhogy ő nem akarta megtartani.”¹²

Az interjúrészletekből megállapítható, hogy az abortusz lelki feldolgozása nagy feladattal bír egy fiatal nő számára még akkor is, ha saját belátása szerint döntött a műtét mellett. Ennél a folyamatnál is szükség van a megfelelő családi háttérre, hogy az egyénben ne alakuljon maradandó sérülés.

Az abortusz folyamata a későbbi párkapcsolatokra és legfőképpen a szexuális kapcsolatokra is kiterjed. Dóri így nyilatkozott az abortusz utáni párkapcsolatról:

„Nincsen párkapcsolatom, és nem is nagyon volt azóta. Szexuális kapcsolatom egyáltalán nem volt azóta, és ezzel vannak is problémáim. Nem gondolom, hogy bárkivel is ezek után le tudnék feküdni. Ehhez olyan érzelmi kötelék és szerelem és bizalom kell, amit nem találtam még meg. Azt gondolom tanultam ebből. Sokszor voltam, felelőtlen és meggondolatlan, na ennek itt vége volt. Volt egy fiú, nem olyan régen, akivel próbálkoztunk együtt járni, de nem igazán sikerült, én nagyon féltem közel engedni magamhoz, fájnak a sebek. Tudom, hogy képtelen lennék szexelni valakivel, és ezt mondtam a fiúnak, hogy nem mindent tudok neki megadni, amire egy kapcsolatban szükség van. Nem mondtam el neki az abortuszt és nem is akarom még senkinek. Úgy gondolom, ha majd tényleg lesz egy férfi az életemben, akiben bízok és komolyan gondolom vele, akkor lehet, elmondom neki, de lehet, hogy nem, ezt nem tudom. Érzelmileg nagyon instabil vagyok azóta.”

Az abortusz okaként nem határozható meg egyértelműen a karrierista életmód. Nem általánosítható, hogy a művi vetélésen átesett nők a karrier előtérbe helyezése miatt választották

¹² Részlet Zsófiával készített interjúból

ezt az alternatívát. Számukra is fontos a család, a későbbiekben mindenképpen szeretnének gyermeket.

Mindhárom abortuszon átesett interjúalanyom az egyetemi évek során esett át a műtéten. Indokaik között a felsőfokú tanulmányok folytatása döntő szerepet játszott. Dóri eképpen fejezte ki, hogy miért döntött a terhesség megszakítása mellett:

„Egyetemre járok, nincs saját keresetem, amiből eltarthatnám. Az édesanyámmal élek együtt. Biztos közösen fel tudtuk volna nevelni valahogy szűkösen, de kijöttünk volna a pénzből. Viszont csúnya ilyet mondani, de nem akartam a jövőmet még ebbe az irányba terelni. Még én is gyerek vagyok, gyakran az anyukámra támaszkodom. Nem hiszem, hogy még most ez ment volna.”

Adatközlőim csak egy-két, számukra fontos embernek mondták el, hogy átestek a műtéten. Ezzel kizárták azt a lehetőséget, hogy az egyetemen valamilyenfajta megkülönböztetés érje őket.

II.6. Gyermekvállalás az egyetem mellett

Bár az egyetemi tanulmányok végzése melletti gyermekvállalást bizonyos tényezők gátolják, mégis találkoztam olyan esettel, ahol a nem kívánt terhesség bekövetkezése során a fiatal nő a terhességmegszakítás elutasítása mellett döntött. A terhesség kiderülésekor kezdetben megdöbbenés és kétségbeesés fogta el az általam választott nőket. Az abortusz gondolata egyáltalán nem fordult meg a fejükben. Az egyik nő esetében az örökbeadás kérdése vetődött fel:

„Amerikai sorozatokból tudtam, hogy létezik olyan, hogy örökbe adni a gyereket egy konkrét párnak. Akkor este rákerestem és itthon is létezik ilyen, két szervezetet találtam. Másnap megtudtam, hogy hat hónapos terhes vagyok, elmentem a nőgyógyászhoz ultrahangra és ott állapították meg. Amikor keresgéltem, örökbe akartam adni, nem jókedvemből kerestem, de akkor ezt a megoldást gondoltam a legjobbnak.”¹³

A nők fontosnak tartották, hogy közöljék gyermekük apjával terhességüket, függetlenül attól, hogy a terhesség kiderülésekor egy párt alkottak-e vagy sem. A gyermek édesapján kívül elsőként a szüleikkel tudatták a hírt. Ebben a helyzetben a szülőkre tudtak támaszkodni. Szüleik a gyermek felnevelése melletti döntésükről nem akarták őket lebeszélni, elfogadták és

¹³ Részlet Zsófiával készített interjúból

támogatták őket. Emellett a segítségükre voltak a terhesség során és jelenleg is számíthatnak rájuk.

Az interjúkból kiderül, hogy terhességüket mindketten csak a közeli barátoknak mondták el, akik osztoztak örömükben és ahol tudják, ott támogatják a fiatal anyákat. Az egyetemen ameddig lehetett próbálták titokban tartani várandósságukat, az esetleges negatív vélemények elkerülése végett:

„Volt egy lány, akinek mondtam, hogy terhes vagyok, sokáig nem látszott rajtam és mondtam neki, hogy képzeld, baba van. Azt mondja, ő nem hiszi el. De mondom, tényleg van, és mikor ott akartam hagyni, hogy majd rájössz, amikor kerekedik a pocak, akkor azt mondja, várjál, gyere vissza és akkor leültem. Akkor mondta, hogy most mész abortuszra? Halál komolyan kérdezte.”¹⁴

Mindkét lány esetében megfigyelhető, hogy az oktatók véleménye pozitív volt, nyíltan egyik fiatal anyát sem érték előítéletek, az órán is tolerálták a terhesség során felmerülő problémákat. Marcsi a következőképpen mesél az egyik tanára által tanúsított pozitívizmusról:

„Volt egy tanárnő, ő látta mikor kerekedett a hasam, hogy mi van. És hozzá mi a párommal együtt járunk órára és volt, hogy megkívántam a pizzát és a párom bejött az óra közepén egy pizzával, mert megkívántam, neki meg meg kellett várnia, amíg kisütik. Nem volt semmi, hátul megeszegettük, nem volt semmi gond. Mai napig kérdezget a kicsiről, úgyhogy a tanárok részéről minden abszolút pozitív volt.”

Az egyetem szem előtt tartja a hallgatók érdekeit és próbál az esetlegesen bekövetkező nehéz helyzetekben segítséget nyújtani. Így felkínálja a kedvezményes tanulmányi rend kérvényezését, mely minden hallgató számára elérhető választási lehetőség, így a nem kívánt terhesség bekövetkezésekor is adott ez a lehetőség a terhes nők számára. Ebben az esetben a hallgatók - valamilyen plusz feladat elvégzése esetén- mentességet kapnak az órákon való részvétel alól. A tanulmányok elvégzéséhez segítséget nyújt a passzív félév kérvényezése is. Ilyenkor a hallgatónak nem kell a hallgatói névsorból való törlést választania, hanem elég 1-2 félévre szüneteltetni tanulmányait, amely időszakban a gyermeke felé fordíthatja figyelmét. A felsőoktatásban résztvevő hallgatók különböző ösztöndíjakat kaphatnak tanulmányaik során, amelyek egy része a fiatal anyukákat is érinti. Ilyen pl. a rendkívüli és a rendszeres szociális ösztöndíj, ami anyagi támogatást nyújt az arra rászorulóknak.

¹⁴ Részlet Marcsival készült interjúból

A gyermekvállalás mellett döntő alanyaik szerint az anyaság és az egyetemi élet, még ha nehezen is, de összeegyeztethető. Minden azon múlik, hogy az ember mennyire gondolja komolyan a kettőt. Ha van szülői, párkapcsolati segítség a gyermeknevelés is gördülékenyebben megy.

Interjúim során kitértem a fiatalkori anyaság előnyeire és hátrányaira is. Ezt a kérdést nemcsak a fiatal anyukák szemszögéből tartottam fontosnak megvizsgálni, hanem az abortuszon átesett, karrieristák és a családalapítást már időszerűnek tartók körében is.

A fiatalon anyává válás legnagyobb előnyének magát a fiatalságot tartják számon, függetlenül attól, hogy az illető már anya vagy éppen ellenkezőleg a karriert helyezi előtérbe. A fiatalság a jó fizikummal párosul, ami szintén előnyt jelent. Emellett azt állították, hogy fiatalként „*jobban le tudnak gyerekesedni*” kisfiúk vagy kislányuk szintjére, valamint a későbbiekben jobban átfogják érezni és körültekintőbben tudják értékelni a kamaszkori vágyakat a kisebb korkülönbség miatt, de mindezek mellett a tudatos gyermeknevelést is képesek szem előtt tartani.

Az abortuszon átesett és a karrierista nők legnagyobb hátrálynak az egyetemi tanulmányok kimaradását látják. Véleményük szerint az anyaság valamiképpen tanulmányaik rovására megy, ami a későbbiekben kihat a karrierjükre.

A gyermeket nevelő nők a karriert nem említették hátrálynak. Úgy gondolják, hogy az egyetem elvégzése után ugyanolyan esélyük van a munkaerőpiacon való elhelyezkedésre és helytállásra, mint kortársaiknak. Szerintük a fiatalkori anyaság nagy hátránya összeütköztethető az előnyével. Megállapítottam, hogy a legnagyobb előnynek a fiatalságot tartják, hátrálynak pedig ezzel párhuzamosan a fiatalság megszűnését. Az egyetem sokszínű, számos szórakozási lehetőséget nyújt hallgatói számára, amikkel egy fiatal anyuka már nem feltétlenül tud élni. Természetesen egyöntetűen vallják azt a tényt, hogy gyermekük mindenért kárpótolják őket. Tapasztalataik szerint a szórakozást nem kell teljes mértékben kihagyniuk azért, mert az anyaság mellett döntöttek:

„a hátránya pl. az, hogy nagyon sokan mikor meghallották, hogy babám van, mondták, hogy úristen te még nem élted ki magad és tényleg látom, hogy a haverok mennek és buliznak, meg jól érzik magukat, én meg otthon vagyok, de néha ki tudok szabadulni. Szeptemberben is elmentem a nyitó bulira.”¹⁵

¹⁵ Részlet Marcsival készült interjúból

Az interjúk elemzése során kiderült, hogy a boldog gyermeknevelés velejárója a tartós párkapcsolat megléte. Egy esetben azonban ez az állítás is megcáfolható. Interjúalanyom, Zsófi esetében megfigyelhető, hogy gyermeke édesapja nem foglalkozik kislányával. A fiatal anyukánál a pozitív apa-kép hiánya tapasztalható. Szülei elváltak, édesapja alkoholista, a kapcsolatot nem tartják, elmondása szerint az apja nem kíváncsi rá. Jelenleg nincs párkapcsolata, ami rávetíthető a fentebb említett állításokra:

„Most nincsen kapcsolatom. Azóta egy kisebb próbálkozásom volt, de nem volt jó. Félek is az az igazság. Van egy ismerősöm, akiknek most született meg a negyedik gyerekük, de a többi a nőnek az előző házasságából van. Nekem valahogy nem fér a fejembe, hogy más gyereket miért akarná valaki felnevelni, amikor az apja se kíváncsi rá. Meg az én apám se kíváncsi én rám, tehát nekem eléggé rossz tapasztalataim vannak ezen a téren, meg úgy alapból a párkapcsolatok terén. Úgyhogy igazán nagy próbálkozásom nem is volt még, meg jelenleg sincs.”

A fent idézett interjúrészletből nem derül ki egyértelműen, hogy az egyedülálló egyetemista anyák gyermeknevelése hátrányt jelentene egy új kapcsolat kialakítására. Esetében nem a párkapcsolatok lehetőségének hiányáról van szó, hiszen említést tesz arról, hogy gyermeke születése után volt egy próbálkozása. Az figyelhető meg, hogy ha az említett alany a párkapcsolat kialakítására gondol, félelem fogja el. Gyermeke apja nem kíváncsi a kislányra, ebből pedig azt a következtetést vonja le, hogy más férfi sem lesz kíváncsi rá, hiszen nem a saját gyermekéről van szó.

III. Összegzés

Dolgozatomban egy magyarországi egyetemre járó nők családtervezéséről kialakított képét vizsgáltam, kitérve az egyetemisták gyermekvállalására és terhességmegszakítására. Arra a kérdésemre kívántam választ kapni, hogy összeegyeztethető-e az egyetem és a karrier, valamint milyen előnyökkel és hátrányokkal jár a fiatal anyaság. Emellett vizsgáltam azt is, hogy az abortusz milyen lelki következményeket hordoz az egyénben.

Az első párkapcsolat a nőkben mély nyomot hagy, mely későbbi kapcsolataikra rávetítődik. Megfigyelhető, hogy az első szerelmi csalódás után nehezen mernek egy új társ felé nyitni, hiszen azt feltételezik, hogy újból ugyanezt kell majd átélniük.

Kutatásom során azt tapasztaltam, hogy a kései családalapítás egyik fő oka az anyagi jólét hiánya. A stabil párkapcsolatban élő nők jelenlegi párjukkal tervezik jövőjüket és a családot helyezik előtérbe.

Választ kaptam arra a kérdésemre, hogy milyen előnyei és hátrányai vannak az egyetem melletti gyermeknevelésnek. A két állítás között ellentétes párhuzam jelenik meg. Míg a fiatal gyermekvállalás legnagyobb előnyének a fiatal anyaságot tartják, addig hátránynak a fiatalság elmaradását. A gyermeknevelés mellett az anyának kevés esetben van lehetősége arra, hogy az egyetem által kínált szórakozási lehetőségekkel éljen, de megfelelő segítség mellett ez is összeegyeztethető.

A karriert előtérbe helyező nők a nem kívánt terhesség bekövetkezésekor a terhesség megszakítása mellett döntenek. Úgy vélik, hogy a gyermekvállalás és a karrier nem egyezhető össze, hiszen a megfelelő, biztosnak mondható munkahely és az ezzel járó stabil kereset a családalapítás előfeltétele. Az abortusz testi következményei a műtéten átesett nőkre nem gyakorolnak hatást, nem gondolnak rá. Ezzel szemben a lelki feldolgozás nehéz, az egyén néhány esetben gyilkosnak tartja magát a művi vetélés elvégzésekor.

Kutatásomat a későbbiekben bővíteni kívánom. Fontosnak tartom megvizsgálni a gyermekvállalást és az abortuszt a férfiak szemszögéből. Érdekesnek tartom azt a szempontot is, hogy a terhesség megszakítása milyen hatással van a fiatal nő szüleire, különösen az apákra. Ez a kérdés azért merült fel bennem, mert az általam vizsgált egyik esetben tapasztalható volt, hogy az abortuszon átesett nő szüleivel, különösen édesapjával nem ápol jó kapcsolatot, nem támaszkodhat rájuk.

IV. Irodalomjegyzék

Földházi Erzsébet

2008 *Az első házasságkötés után. A párkapcsolatok dinamikája, egyszülős családok kialakulása és megszűnése Magyarországon a 20. század második felében.* PhD értekezés.

Kamarás Ferenc

1999 „*Terhességmegszakítások Magyarországon*”. In: Szerepváltozások. Jelentés a nők és férfiak helyzetéről, 1999, Pongrácz Tiborné, Tóth István György, (szerk.). Budapest: TÁRKI, Szociális és Családügyi Minisztérium Nőképviseleti Titkársága, Pp. 190–216.

Mihaela Frunză

2007 *Az abortusz etikája.* In: Korunk, 2007. (18. évf.) 5. sz. 42-52. old.

Utasi Ágnes

2001 *Fiatal egyedülálló nők párkapcsolati esélye.* In: Nagy I. – Pongrácz T-né- Tóth I. Gy. (Szerk.): Szerepváltozások. Budapest: TÁRKI- Szociális és Családügyi Minisztérium, 2002, 282 p. (113-133)

Pongrácz Tiborné

2001 *A család és a munka szerepe a nők életében.* In: Nagy Ildikó- Pongrácz Tiborné- Tóth István György (szerk.): Szerepváltozások: Jelentés a nők és férfiak helyzetéről. Budapest, TÁRKI- Szociális és Családügyi Minisztérium. 30-46.

Dr. Szabó-Tóth Kinga

2014de mi van a férfiakkal? -Férfiszerepek a változó Magyarországon –

Spéder Zsolt

2004 „*Gyermekvállalás és a párkapcsolatok átalakulása*”. In: Társadalmi riport 2004, Kolosi Tamás, Tóth István György, Vukovich György (szerk.). Budapest: TÁRKI, Pp. 137–151.

Központi Statisztikai Hivatal: Gyermekvállalás után- a munkaerőpiacra való visszatérést segítő tényezők

<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/jel/jel309111.pdf>

Központi Statisztikai Hivatal: A hazai termékenység legújabb irányzatai. In: Statisztikai Tükör 2011. november 25.

Központi Statisztikai Hivatal: Gyermekvállalás és gyermeknevelés

<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/gyemekvallalasneveles.pdf>

V. Mellékletek

1. melléklet

Kutatásom során egy magyarországi egyetemre járó nőkkel félig strukturált interjút készítettem. Adatközlőim mindannyian ugyanazon intézményben tanulnak. Interjú alanyaimat három kategóriába soroltam, kérdéseimet is ennek megfelelően állítottam össze. Összesen tíz egyetemista lányt kérdeztem meg. Dolgozatomban a felhasznált interjúrészleteket más névvel kívánom közölni, megőrizve ezzel az anonimitást.

Az első kategóriába, azok az alanyok tartoznak, akik tanulmányaik során teherbe estek és az abortusz mellett döntöttek. Ilyen interjút három fővel készítettem és a következő kérdésekre tértem ki részletesen:

- Mesélje el terhességét a fogantatástól kezdve a döntés meghozataláig!
- Párja hogyan reagált a terhességre?
- Miért döntött a terhesség megszakítása mellett és mi a véleménye az abortuszról?
- Megfordult-e a fejében, hogy megtartja a babát?
- Kire/kikre tudott támaszkodni a döntés meghozatalában?
- Milyen a szüleivel, illetve a barátaival a kapcsolata?
- Vallásos-e?
- Véleménye szerint milyen előnyei, illetve hátrányai vannak az egyetem melletti gyermekvállalásnak?
- Meséljen a korábbi párkapcsolatairól!

A második kategóriába olyan alanyokat választottam, akik az egyetem mellett a gyermekvállalást választották. Négy fővel készítettem interjút, akiktől a következőket kérdeztem:

- Mesélje el terhességét a fogantatástól kezdve a döntés meghozataláig!
- Párja hogyan reagált a terhességre?
- Kikre tudott támaszkodni a döntés meghozatalában?
- Milyen a kapcsolata a szüleivel és a barátaival?
- Miért a gyermekvállalás mellett döntött?
- Hogyan tudja összeegyeztetni az egyetemi tanulmányait és a gyermekvállalást?
- Meséljen a korábbi kapcsolatairól!

- Vallásos-e?
- Ön szerint milyen előnyei és hátrányai vannak az egyetem melletti gyermekvállalásnak?

Végül a harmadik kategóriába, olyan lányokat soroltam, akik nem tartoznak a fent említett két csoport egyikéhez sem. Fontosnak tartottam megvizsgálni azt, hogy milyen véleménnyel vannak az egyetemista fiatalok a hasonlókorúak gyermekvállalásáról és arról, hogy ők hogyan tervezik a jövőben a családalapítást. A három alanynak, többek között ezeket a kérdéseket tettem fel:

- Meséljen az eddigi párkapcsolatairól!
- Mikor szeretne családot alapítani?
- A gyermekvállalást vagy a karriert helyezi előtérbe. Miért?
- Ha terhes lenne, hogyan döntene?
- Milyen a kapcsolata a szüleivel és a barátaival? Kire tudna támaszkodni a döntése során?
- Mi a véleménye az abortuszról?
- Vallásos-e?

2. melléklet

Interjúalanyaim:

1. Anita: 22 éves, ötödéves hallgató. Másodéves egyetemista és 20 éves volt, amikor terhes lett és az abortusz mellett döntött. Párkapcsolataira az egyéjszakás kapcsolatokat jellemzők
2. Ágnes: 21 éves, másodéves hallgató. Másfél éve él boldog párkapcsolatban azzal a férfival, akivel a jövőjét is tervezi.
3. Edina: 23 éves, másodéves tanári mesterszakos hallgató. Jelenleg nincs párkapcsolata, karrierista nőnek tartja magát.
4. Kata: 25 éves, végzős hallgató. Öt éve alkotnak Danival egy párt, jegyben járnak, ketten élnek egy albérletben. Nagyon szeretnének összeházasodni, de még nem teremtték meg a szükséges anyagi feltételeket.
5. Marcsi: 22 éves, harmadéves hallgató. 2013-ban született egy kislánya, akit férjével közösen nevelnek és emellett tanulmányait is folytatja.
6. Rita: 19 éves, másodéves hallgató. 2013. decemberében esett át az abortuszon. Azzal a párjával él jelenleg is, akitől az elveszített gyermek fogant.

7. Zsófi: 24 éves, egyetemi hallgató. Van egy hároméves kislánya, akit egyedül nevel.
8. Fanni: 23 éves, harmadéves hallgató. Kisfia jelenleg két éves, párja eljegyezte, amikor várandóssága kiderült.
9. Dóri: 22 éves, másodéves hallgató. Egy évvel ezelőtt esett át az abortuszon. Jelenleg nincs párkapcsolata.
10. Réka: 23 éves, harmadéves hallgató. Van egy másfél éves kislánya, együtt él párjával, sor került az eljegyzésre.